

Izhaja 1. in 15.
dne v mesecu.

Lepoznansko-podučen list.

Velja za celo
leto 3 gold.

Vreduje in na svitlo daje: Anton Janežič.

Št. 12.

V Celovcu 15. maja. 1861.

VII. zv.

Slovenija oživljena.

(Zložil J. Bilec.)

Vodnik, Coiz, Linhart.

I. nastop.

Lep vert pred Coizovim gradom; pod koščatimi lipami se spreha

Coiz. K zapadu solnce se pomika,
Zlati snežnikom našim glave.
Planine čeda že zapušča,
Škerjanč večerno pesem poje,
Iskaje v rosni travi gnejzda.
Večer je že — — in še s planine
Prijatlov ni. Mudita dolgo
Po stermih gorah in pečinah
Se verla sina domovine.
Podoben čbeli je moj Vodnik,
Podoben mravlji je moj Linhart:
Vročine, mraza ne poznata,
Se truda, pota ne bojita,
Da le nasitita si želje
Duha, ki nčenosti išče.
Rastljine vse, ki rastejo
Po naših hribih in doléh,
In kamnja vse so jima znane.
Ljubezen, ki ti v srcu klije
Do miljene dežele kranjske,
Do ljubljenskih slovenskih bratov,
Na verhe vabi te „Versača“,
Da ogleduješ zemljo drago,
Krasote duša se napaja. —
Tam pevska vila te navdaja,
Ti v roke gosli bo podala,
Na njih bo strune ti ubrala,
Da peval boš domovja rane,
Slavil prelepe kranjske kraje,
Budil sinove boš zaspane,
Oznanoval jim dobe slaje.

(Se usede; ko zagleda Linharta in Vodnika jima hiti nasproti.)

II. nastop.

Vodnik, Linhart, prejšnji.

Coiz. O dobro došla, Vodnik, Linhart!
Že dolgo tukaj vaju čakam,
V skerbeh sem bil, da vaj nesreča
Na gorah stermih je zadela.
Pa zdaj pozabim vse, ko zopet
Prijatla vidim v svojem gradu.

Vodnik. Kako povernem skerb, ljubezen,
Kako poplačam vam dobroto,
Ki mi skazujete jih vedno?

Coiz. Le majhne so; in te mi verneš,
Če vedno kot doslej mi zvesto
Prijateljstvo ohraniš v srcu. —
Vi Vodnik pravi sin ste Krajne,
Ki gorko svojo mater ljubi;
In Tone Linhart enih misli

Je, kakor vi, ker vaju veže
Ljubezen do dežele kranjske. —
Jaz pa dolžan sem tej deželi
Vse; toraj, kar skazujem sinu,
Naj bo tud' materi podano.
Kaj ste prinesli Linhart s hribov? —

Linhart. Dans zlo, gospod! obogatim
Bogato vašo zbirko. —
(Kamnje po mizi razloži; Coiz ga ogleduje.)

Menda

Še tacih kamnov vendar nima.

Coiz. O hvala! Lepa hvala! Bistri
Kristal je to; to amonita
So koščiki; — to je navadni
Apnenik beli. Okamnjeno
Kje čudno ribo ste dobili?

Vodnik. Glejte kamnito kost živali,
Ki pred potopom je živela.
Pa bolj ko kamnje, bolj ko ruda
Blago me veseli nabrano.
Nabral besed, izrek veliko
Sem po vaših bohinskih. Morda
Koristile mi bodo skoraj. —

Linhart. Po hišah hodil je in prašal
Kak mnogoverstno imenuje
Orodje kmet, kak ti al uni
Se roži po domače pravi.
Iskal je skerbno starih pesem,
Ki dedov naših verle dela
Nam oznanujejo. Nabiral
Povesti stare je, ki vero
In šege kažejo očakov.
Se smejale so stare žene,
Ko jih pazljivo je poslušal
Gospod, častitljivi duhovnik.

Coiz. Vi Vodnik mož ste, ki ga treba
Je v zdanjih časih domovini.
Vi zvezda ste, ki dobo lepšo
Deželi kranjski oznanuje.
Dežela vaših je očakov
Bla vedno vedno zaničvana;
In jezik — ptujci, ki v deželi
Se truda vašega redijo,
Poznajo mar, se ga učijo?
O ne! Neznani jim je. Le eno:
Ga zaničvati dobro znajo.
Rojaki vaši, vaši bratje
Al cenijo ta dragi biser,
Ki stvarnik jim ga je podelil?
O Bog! kam rod je ta zabredel.
Sramujejo jezika svojega
Se Kranjci in teptajo z nogo,
Kar vsim naj draže biti mora.
Kar mati Kranjcem je pustila,
Zavergli so in le po ptujem
Stegujejo roké. Al slovstvo
Slovensko se razvija, rase?
Ko vsim narodom že cvetlice
V naj lepšem cvetu so, je njiva

Slovenska mila neorana,
Je neorana, ne obsjana;
Le ternje rase in koprive
Po travnikih nam zelenijo.
Le ene rož'ce ni na vertu,
Da serca nam razveseli.
In pesnika noben'ga lira
Triglava verhov ne popeva,
Savice vira ne pozdravlja.
O Vodnik! Linhart! Al še dalje
Bi križem mi roké deržali?

Vodnik. Častil sem vedno vas možaka,
Al zdaj, ko te besede slišim
Iz vaših ust, vas občudujem.
Naj rudečica, sini Slave,
Oblije lica vam, ker ptujec
Deželo vašo bolj spoustuje
Kot vi; jo ljubi, jo ljubiti
Uči in ukazuje.

Coiz. **Vodnik!**
Dolžnost je naša to.

Vodnik. Po licih
Solzica se mi vlija britka,
Ko mislim sem na domovino,
In nič na svetu nisem želel
Kot najti pravega možaka,
Ki želje moje bi podpiral.

Linhart. Ta mož je najden že. Pokazal
Sercé je sam, ki za domovje,
Za narod naš slovenski bije:
Ta mož je Coiz.

Coiz. Sloven'c po rodu
Scer nisem; al sercé slovensko
Mi v persih bije. Vedno ljubim
Bogati jezik, v katerem Dante,
Petrarka, Tasso je prepeval,
In domovino krasno, milo,
Ki mož je verilh zibel slavna.
Pa Bog mi dal domovje drugo,
Ki ravno tak čislam ga in spoustujem:
Deželica je to slovenska.
Slovenske matere sinova!
Vzemita v družbo me za brata,
Da z združeno močjo začnemo
Buditi domovino drago.

Vodnik. O dovolite mi, prijatelj,
Da vas objamem in poljubim!

Linhart. Sercé veselja se raduje.

Coiz. Veselja dan je dans napočil.

Vodnik. Bog blagoslovi zvezo našo!

Coiz. Obema stvarnik je podelil
Modrosti dar in učenosti,
Navdaja tebe Valentin
Pesništva duh; obilo meni
Gospod podal je premoženja:
Z veseljem vse, karkol imamo,
Domovju v prid, v korist podamo!

Vodnik. Da! To storiti smo pripravi.
In terdno upam, da narasla
Skor družba naša bo. V deželi
Mož mnogo je, ki še gojijo
Ljubezni do domovja iskro.
Saj Kumerdej je domorodec,
In Juri Japel tud z veseljem
Pridružil družbi se bo naši.
Saj vsaka stvar, v začetku mala,
Prirase s časom še velika:
Le seme družba bo zasjala
In seme bo pognalo klasje.

Linhart. Slovenskemu podlaga slovstvu
Bo delo naše. Naj na nji
Le zidajo otroci, vnuki
Poslopje krasno, hišo Slave.

Slovanski bratje se sram'vali
Ne bodo bratov nas Slovencev.

Vodnik. Stopimo v njih častito kôlo:
Sprejeli bojo nas veselo,
Nam bratovsko podali roke
In svoje brate nas spoznali,
Slovanske matere otroke.

Coiz. Besede vaše so resnica;
Al preden ločimo se, bratje,
Še enkrat zvezo pterdimo
Pod senco te koščate lipe.
Častili so Slovani stari
Drevo, prijazno lipo. Naši
Očetje lipe so sadili,
Kjer božje hiše so zidali:
Naj bo tud lipa zveze pričā,
Ki nas je tu za vek sklenila.
Do zdiha zadnjega Slovenji
Bodimo zvesti mi sinovi!
Z besedo, z djanjem jo gojiti
Iz vseh moči jezik čistiti,
Množiti slovstvo skerb bo naša.

Vodnik. Proté nevihte lipi stari,
Pa lipa krepka se ne gane.
Nad nami naj vijó viharji
Nevihte jeza naj razsaja
Protivnika se ne bojimo,
Ko stara lipa mi stojimo,

Vsi trije. Ko stara lipa mi stojimo,
Protivnika se ne bojimo.

Coiz. Dokler Triglav kipí v višine,
Bobni po Kranju bistra Sava,
Dokler nam zelené doline:
Živí naj naša mati „Slava!“

Človek toliko veljá, kar plača.

(Spisal J. Mencinger.)

V.

Drugi dan popoldne se je Krucmanova Mica iz Ljubljane domú vernila. Nihče je ni domú klical, in zavzel se je oče, ko je stopila čez domači prag. — „Kaj pa je tebe treba domú,“ jo nagovori. Prinesesh morebiti tudi ktero nesrečo? — Hei mu odgovori: „Nesreče ne nosim, temuč prišla sem nesreče lajšat. Matevž mi je vse povedal, kar se je teti prigodilo, in rekel je, da teta želé, da bi jim stregla v tej bolezní. Zato sem službo zapustila, in se nagloma domú vernila.“

„Želela te Reza ni“, odgovori Krucman; „prav je pa vendar, da si prišla. Kje je pa Matevž? Ali so ga že zaperli?“

„Čemú bi ga zaperali,“ Mica odgovori, kot bi se ji zamerilo tako vprašanje? „Saj ni ničesar kriv. Zvedila sem, da je bil tisto noč, ko je hiša gorela, v Ljubljani. V žalosti zavoljo tolike nesreče je pa šel na Laško med papeževe vojake. Morebiti ga ne bo več nazaj.“

„Ti je povedal, da je tudi okraden?“

„Tega ni pravil. Saj to je majhna nesreča proti uni, da je prišel ob tetino ljubezen, ob čast in dobro ime pri ljudéh, da ga zdaj vsi čertijo in zaničujejo. Sama sem jokala, ko je Matevž pripovedoval svojo nesrečo. Kako dober človek je in kako nesrečen!“

„Tedaj verjameš, da je Matevž okraden?“ Krucman resnobno upraša.

„Zakaj bi ne verjela? Kdo bi mogel lagati v taki nesreči! Bore Matevž pa tudi nikoli lagal ni.“

„Mica, Mica ti si oslepljena. Vsi ljudje govoré, da je Matevž Rezino hišo zažgal, akoravno ti terdiš, da je bil takrat v Ljubljani; vsi ljudje terdijo, da je svoj denar odnesel, samo da bi nas prevaril. Kar pa vsi ljudje govoré, je rado resnično. Čemu jo je pa tudi pobegnil v tujo deželo, ako se ni bal ječe in vislic.“

„Tega se mu treba ni bati,“ odgovori Mica. „Ako bi Matevž bil tukaj, terdno bi vas prepričel, da je nedolžen. Pa Bog ve, kdaj bo mogel skazati svojo nedolžnost?“

Krucman je postal nejevoljen in zažugal je hčeri, da nikdar več nima govoriti o njem. Prijel jo je za roko, in peljal v Rezino sobo. Močno se je Reza razveselila nove strežnice. Pa potrebovala je tudi v svojih bolečinah človeka, ki bi vtegnil vedno zraven nje biti, ki bolje in krotkeje streči zna, kakor dekla, ki nikdar ni stopila iz domače vasi; potrebna je bila kuharica, ki se je v mestu učila pripravljati bolniku priležnih jedi.

Radovljno je Mica prevzela postrežbo bolne Reze. Prevezovala jo je, pripravljala nove okladke. Tolažila je njeno terpljenje, da jej je pripovedovala ali prebirala kaj iz svetih bukev. Iz serca rada je storila vse, kar je Reza želela; kolikor je Rezi terpljenje zljajšala, in kar ji je dobrega storila, zdelo se ji je, da pomaga tudi ljubemu Matevžu, ki ga ni mogla izbrisati iz serca, ki ga je vedno vidila v bojih in nevarnostih, in ga tolikrat nazaj želela k postelji revne Reze, da bi ju zopet sprijaznila, da bi teto omečila, in pripravljala Matevžu nazaj tisto srečo, ki jo je vžival pred kratkim časom. Opomnila je včasih Rezo nesrečnega strička, pa ta spomin je bil Rezi, kakor bi ji na novo rane tergala. Dokazovala je Mica, da Matevž nikakor ne more biti tako hudoben. Reza jo zaverne: „Togota žene človeka v nar huje hudobije, Matevž je bil razserden, in ni se mogel krotiti.“ Djala je Mica, da bo Matevž nazaj prišel, in se čisto opravičil. „Kedar nazaj pride, odgovori Reza, mi ne bo smel pred oči.“ Koliko serčne žalosti je Mici prizadelo, da Rezi ni mogla iz misel izbiti hude sumbe, jokala je pri Rezini postelji, pa solze so bile zastonj, in niso mogle umiti Matevževega imena. Sedla je Reza v postelji, v glasni tožbi je ponavljala dobrote, ki jih je Matevžu skazala; hvalila je njegove poprejšnje djanja, njegovo lepo obnašanje; ko je pa prišla od tiste nesrečne noči, ktera ji je vzela hišo in zdravje, je roke sklenila, in med solzami je ihtila: O večni Bog, zakaj si mi v hišo poslal tacega gada, in ž njim tolikanj nesreče in sramote! — Vsa nekdanja materna ljubezen se je Rezi spremenila v žalost in zaničevanje; Matevž je pa izbrisan iz njenega serca, kakor zaveržen hudobnež. Matevža zaničuje tudi cela soseska, ki ga je maloprej tako čislala. Govorili so nekteri, da je Matevž na Laškem; nekteri so mislili, da se po domači deželi okoli potika, in marsikdo, ki je kdaj pohišeavca razžalil, se je bal, da bi se tudi njemu hiša v pepel ne pogreznila. Nekteri so pa kmalo govorico raznesli po vasi, da so pohišeavca na Laškem ubili, in da zdaj straši na Rezinem pogorišču. Vse to se je govorilo in močno verjelo. Ena sama duša je bila v celi vasi, ki je proti Matevžu ohranila poprejšnje misli in nepremakljivo ljubezen. Mica sama je imela pred Rezo dobro ime za Matevža, drugi vsi so ga tožili. Tudi stari Krucman, ki pri sercu morebiti ni verjel, da bi Matevž bil hudobnež, je govoril od njega le z zaničljivo besedo, in zakaj? Zasledil je mož, kako nenavadno ljubezen ska-

zuje Reza njegovi hčeri, postrežljivi Mici; vedil je, da Reza nima sorodnikov razun Matevža, in ne misli več na zakon z dacarjem; tedaj je mož upal, da bi Mica vtegnila Rezo podedovati, ako se teti vterdi sovraštvo do Matevža. In Krucman ga je tedaj pomagal vterjevati. Reza ni mislila, dokler so jo pekle rane in bolečine, na zakon. Dacar jo je večkrat obiskoval, tolažil jo je z besedami, in opominjal jo obljub in sklepov, pred strašnim požarom storjenih; pa Reza je ostala merzla, kakor bi bila vse pozabila. Le Micina postrežljivost je bila Rezi v ustih in na sercu in obljubila je pridnemu dekletu, da jo hoče vzeti kot hčer, da ji bo dala hišo in dom; pa Mica jo je prosila: naj to vse pusti Matevžu, ki je tega bolj vreden; ako pa noče Matevžu dati vsega, naj izroči premoženje obema nerazdeljeno. Pa Reza od Matevža ni hotla več slišati; Mica je pa mogla biti vedno zraven nje, bila je tudi rada, in njeni poterpeljivosti je imela Reza zahvaliti, da je mogla tretjo nedeljo že zapustiti kraj bolečin, in se v cerkvi zahvaliti za rešitev življenja in vernitev zdravja.

Ko človek po dolgi bolezni zopet na noge stopi vesel in terden, vse pozabi, kar je v bolezni preстал, in pozabi rad tudi misli in sklepov v bolezni storjenih. Bolna Reza je bila skoraj nejevoljna, kedar je je prišel dacar tolažiti; komaj se je pa ozdravila, se je že ponovilo staro nagnjenje; po prvi maši, pri kateri je ozdravljena molila, jo dacar pelje v kerčmo, v svojo cerkev, kjer bo pri kozarcu vina praznoval ozdravljenje svoje neveste.

Napravil je dacar v kerčmi veselo gostovanje, pri katerem je Rezi serce poskakovalo, da je zopet prišla med zdrave ljudi. Ponovila je vse prejšnje namene in zlate upe. Zopet je dacarju dala roko, in ukazala mu je, naj precej zidarje naprosi, da bodo prihodnji dan začeli novo hišo zidati lepšo in prostornišo, kakor je bila poprejšna, in sklenjeno je bilo, da prvo opravilo v novi hiši mora biti ženitvanje. Dacar je pa za vino dajal, pil ga je vsakdo, ki je zraven prišel. Na večer je prišel tudi godec, in spreobrnila se je kerčmarjeva zgornica v plesišče. Odmevala je od strun nevbranih glasov in od ceptanja še bolj nevbranih nog, da so ušesa bolele poslušavca, komur plesú ni bilo mar.

Veselice naših Gorencov, pri katerih je ples poglavitna reč, bi potrebovale mnoge poprave. Gorenec je počasen in resnoben, on ne poželjuje veselice, in se jih tudi malokdaj vdeležuje; ples in zgrajanje se mu zdi prenoró; tedaj on pleše le takrat, kedar ima v glavi že malo preveč vinskega cveta. Kako divji in sirov je tedaj ples? Plesavec napenja vse moči, da pleše, dokler godcu roka ne omaga, in bolj se vtudi pri plesu ene nedelje, kakor pri delu celega tedna. Varovati zdravje je zadnja skerb; bokal za bokalom se izliva v razgrete telesa. Ker so tudi glave razgrete in dražljive, se vname rad prepír, in ples se večidel s tem konča, da se razbije nekaj stolov, in včasih tudi ktera čepina. Godec gre žalosten iz plesišča, med tem ko kerčmar razdrobljene steklenice šteje. Kaj tacega se, hvala Bogu, ne zgodi vselaj, vendar prevečkrat, in kdor ima z ljudstvom kaj opraviti, bi imel tudi skerbeti, da se zabave in veselice, delavnemu človeku tako potrebne, ne zanemarijo v sirovosti, ampak povzdignejo na tisto stopnjo omike, ki jo ima sploh naše ljudstvo pred drugimi narodi. Ne vem, kako je to, da je narod opustil in pozabil toliko starih, lepih in narodnih zabavnih šeg,

in je zanje prevzel od Nemcov to sirovo zgrajanje; in da Gorenci nimajo nobenega narodnega znamenja več kakor jezik in kozolce.

Pa vernimo se od neprijetnega premišljevanja k dacarjevi Rezi. Glejmo jo, kako burno se vrti med plesavci. Več let že ni plesala; pa pozabila ni te umetnosti; ni bila še popolnoma zdrava in terdna, pa se vendar ni bala sukati, da ji je pot stopil na čelo. Do polnoči je terpelo rajanje in zgrajanje; do polnoči je Reza ostala v veseli družbi. Zapustila bi bila sicer rada že pred zagatno plesišče, ker jo je jelo nekaj mraziti, tudi glava jo je bolela, pa ljubemu dacarju ni hotla veselja kratiti. Komaj se je pa vernila h Krucmanu in stopila v sobo, v katero so jo pred tremi tedni prinesli omamljeno in opečeno, se terpljenje bolj ponovi, mraz jo je tresel, tergalo jo je po vseh udih in rane, na pol zaceljene, so jo na novo pekle, in otekati so začele.

Preden še dan napoči, že pošljejo po zdravnika, kateri pa odkritoserčno pové, da ima le malo upanja. Že samo ples in premraženje je močno škodljivo; ker je pa črni prisad pritegnil k splošni bolezni, je pomagati skoraj nemogoče, in Rezino življenje je bilo v veliki nevarnosti. Poslali so naglo po duhovna, da je Rezo prevdil z zadnjim tolažilom. Prišli so možjé, da je Reza pričo njih izročila vse premoženje Krucmanovi Mici. Solze so Mici stopile v oči, ko je čula izročivne besede iz Rezinih ust.

„Ali se stricka Matevža več ne spominjate?“ vpraša Mica. „Vsaj odpustite mu!“

„Jeze ne bom nosila na uni svet; naj mu bo odpuščeno. Povejte mu, da bi ga bila rada objela na smertni postelji.“ Tako je djala Reza, in bralo se ji je odpuščanje na ginjenem obrazu.

„Izgovorite mu tudi kaj premoženja v znamenje odpuščanja,“ pristavi Mica.

„Izgovoriti mu kaj nimam, ker sem tebi vse izročila; izroči mu sama, kolikor hočeš, ako ga ljubiš; in če kdaj stopita pred altar, naj bo božji blagoslov z vama.“

Opoldne je dacar zidarско družbo v vas pripeljal. Žalostno so peli Kalski zvonovi med vriskanje veselih zidarjev, ktere je dacar z vinom napojil v bližnem tergu. Niso mislili ne na smert ne na merliča. Dacar je pa stopil k zvonikarju, in čul je kratki odgovor: Vaša nevesta je umerla; v sredo bo pogreb.

Dacar je zidarje pripeljal v vas; pogorelo mesto, na katerem se bo zidala nova hiša, jim je pa odkazal oče Krucman. Naglo so se zidarji dela poprijeli, in hitro je raslo novo zidovje iz tal. Krucman je pa možko okoli zidov postopal in ukazoval je zidarjem, ki mu brez stroškov zidajo čedno hišo, ker družba za zavarovanje pohištva je škodo že bila cenila in povrnila; z dobljenim denarjem je pa Krucmanu mogoče bilo tudi večo hišo od prejšnje sozidati. Mož je bil res dobrovoljnega obraza, ko je hvalil svojih otrok srečo in dobro obnašanje; kako rad je ponudil nov mehir tobaka sosedu, ki je prišel ogledovat Krucmanovo zidarijo in tudi hvaliti svojega sina, ktereга bi morebiti rad Mici zaročil. Moško je govoril Krucman o svoji hčeri, nobenemu je ni obljubil, nobenemu odrekel; velikokrat je pa ponovil: „Mica se mora omožiti, kakor se ni nobena mojih hčer. Pridjal jim bom tudi jaz nekaj dote, in tako svatovanje bomo imeli v novi hiši, kakoršnega ne pomni cela soseska.“

Kakor so se možje Krucmanu skušali prikupiti, tako so fantje gledali za Mico; pa kakor je Krucman želel vedno le boljsega ženina, tako Mica ni želela nobenega. Obilna dedšina je ni storila prevzetne, ampak tiho in žalostno; ogibalo se je ljudi in veselice, samotna je doma presedala in premišljevala, kdaj se bo vernil Matevž, po katerem ni bilo ne duha ne sluha. Kolikokrat se ji je sanjalo, da ga vidi v boju, da je ranjen, ubit; koliko solzicam izvirek je bila skeleča misel, da Matevža morebiti že krije črna zemlja Laška. Nar huje serčno terpljenje je negotovost. Srečo in nesrečo prihodnjo si človek vpodobi, kakor more živo; up in strah se ga polastita oba kmalo, in vedno močnejša sta, čim dalje človek čaka. Tako visi človek med rajem in prepodom, nepreterpno čakaje, kdaj se bo osoda določila, in dalj ko čaka, bolj mu serce trepetaja, in raji bi se v prepad zavalil, kakor dalje čakal negotove prihodnosti.

(Dalje in konec prihodnjič.)

Mythologične drobtine.

(Po národnih pripovedkah naznanja Dav. Terstenjak.)

0 svetem Jurju.

Ni goda med Slovenci, ktereга bi se mlado in staro bolj veselilo, kakor godú sv. Jurja. Ko se približa god tega svetnika, obrača se mladina vsako jutro proti solnčnemu vzhodu, in popeva:

Pridi sveti Juri

Toplo nam zakuri,

Pridi, sveti Marko

In nam speci jarko.

Na Jurjevo, hitro po polnoči, fanti začno z biči pokati, pastirji pa v rogove trobiti, ker to, pre, copernice odganja. Žene na predvečer tergajo cvellico, imenovano jurjevico, in jo kravam davajo, da bodo imele obilno mleka.

Na Jurjevo spuščajo navadno živino najpred na pašo. Fant si naredijo lesen ključ in vertaje v zemljo pojejo:

Sveti Juri! to 'maš ključ.

Odpri nam nebeško luč.

Nekaj enacega se nahaja tudi pri Moravljanih. Na peto postno nedeljo izganjajo deklino Moreno, boginjo zime. Pred slamnato babičko, ktera Moreno predstavlja, pojejo:

Komu s' dala kliče?

Dala sem jih dala

Svatemu Jiřimu,

Aby nam otevrčel

Zelenu travinu,

Aby trava rasla —

Trava zelena! —

Že učeni Kuhn (Zeitschrift für deutsch. Myth. III, 385) je dokazal, da ključ v basenstvu indoevropskem pomenja blisk, kateri zemljo odpira in jo z gromom združen rodovitno dela. Zato Slovenci pripovedajo, da bo srečen, kdor na Jurjevo germeti čuje, in da bodo njive rodovite. Na sekovskem slovenskorimskem kamnu, izkopanem na torišču starega slovenskega mesta imenovanega Solva, ste dve možki podobščini viditi. Ena nese ključ na rami, ktereга druga oseba hoče vzeti (glej Schriften des historischen Vereins für Inneröster-

reich I. Heft Tafel XXI). Brez dvombe je ta podoba s ključem kakošno mladoletno, zemljo odpirajoče božanstvo.

Ako premislimo legendo o sv. Jurju, lahko zapademo, zakaj Slovenci tega svetnika toliko čislajo. Jahaje na konju je devico rešil grozovitega drakona. — Tudi v slovanski mythologiji nahajamo sledi, da je božanstvo jarnega solnca, kterega pridevek je tudi bil konj, rešilo boginjo zemlje (Lado-Vesno?), ktera je bila v oblasti drakona symbola zimske mokrote, meglenih tam itd. Ni tukaj prostora za daljo razpeljavo te primere; tudi še niso zbrane vse povesti, ktere bi nam natanjčnije ta mythus razjasnovala. Kakor se Serbkinje na Jurjevo umivajo z vodo, ktera izpod mlinskega kolesa teče, ker mislijo, da jih ta voda reši vsega zlega, tako se umivajo na Jurjevo tudi slovenske dekleta s posebno vodo. Ker še na Jurjevo sem ter tje kres zažigajo, je to gotov dokaz, da nadomeščuje sv. Juri po narodni veri kako mladletno solnčno božanstvo.

0 gori.

Velicastni pogled na gore, bregove in višine, ki tje pod oblake molé, je celo naraven vzrok, da je stari svet sedež svojih božanstev na gore in bregove postavljaj, jim tam svete veže zidal in daroval, in sploh gore svečeval. Občna vera starih narodov je bila, da se bogovi zbirajo na gorah, tako pri Gercih na Olympu, pri Indih na gori Meru, in pri Parsih na gori Albordž.

Nar lepša gorska glava na Pohorju je ona, pod katero stoji cirkev sv. treh kraljev, in ta okolica se veli Božje. Posebno so si paganski Slovenci boga gro-movnika mislili stanovajočega na visoki gori, zato se veli ena gora v solčavskih planinah Ded, kar je bil priimek bogu Perunu, druga se veli Baba, kakor so stari Slovani imenovali boginjo zemlje, in tretja Divica, kakor so Slovenci imenovali svojo Pallas-Atheno, ktera se je pri Čehih velela Devana, in je bila boginja ne-beške jasnote.

Na gori so imeli stari Slovani svoje prašiva (oracula) zato se še sedaj imenuje nek breg v gornji Lužici Prašvica (Frencel, nomenclator utriusq. Lusat. pri Hofmanu Script. rer. Lusat. Tom. II. str. 31.) V gori so skriti narodni junaci, tako česki Vaclav, nemški Barbarosa, in slovenski kralj Matjaž.

Pod sveto trikraljevsko goro sta, kakor Pohorci pripovedajo, skrita zlati plug in srebrna brana. Vsako let zlezeta za palec iz zemlje. Ko prideta na svetlo, nastopijo boljši časi. Zemlja bode rodila obilno živeža. Gotovo je tam stal nekdanj tempelj Peruna Triglava, ker Perun je bil tudi bog rodovitnosti. Ne daleč od Božjega je gora Turjak; tudi o tej gori je dosti mythiškijh povesti. Že gospod Pohorski je v Novicah, priobčivši slovenske povesti „o Kresniku“, te gore omenil. Tur je v basenstvu Slovanov bila visoko čislana žival. Mladostni praznik Slovakov se še sedaj veli Turice. Tur, bik pa ni bil samo symbol Perunov, temoč tudi Radogostov, in kakor v nordiški mythologiji štiri črni biki, ktere je eden orjaš z morsko boginjo Gefjua rodil, poznamljajo štiri vetre, tako se tudi v slovu „o Polku Igorovem“ vetri velijo „Štribožij ynuci“, — Štri metatična oblika za štir-taurus.

Kako so stari Slovenci čislali gore,*) se še sedaj lahko prepričamo, ker skoro na vsaki prijetni gori stoji cirkevica, in gore imenujejo svete, svetinje itd. Na gorah stanovajoči kmeti še imajo cele imena po starih božanstvih slovenskih, kakor Svarožnik po bogu Svarogu (v Vitanjski fari) Perunik po Perunu, Mike po velikem duhovnu starih Slovenov (v staroteržki fari). Slovenec nar rajši zahaja na božjo pot k cirkvam, ki stojé na gorah, kakor na sv. Višarje, na sveto goro, na brinjevo goro, na križno goro, na oljsko goro, na Svetine, na šmarno goro itd. Koliko lepih keršanskih legend hranuje slovenski narod s tih svetih gor! — Nabral sem jih dosti, in če jih bo hotel naš „Glasnik“ razglašati, mu jih hočem po redu pošiljati, da se otmejo pozabljivosti. **) Vse so priče živega pobožnega duha Slovincov. Mladi naši slovenski dijaki, kteri imajo ložeje pete, kakor goro, na ložeje plazijo po gorah, bi lahko zvedeli marsiktero pobožno legendo od romarjev. Te legende bi bile važne tudi za duhovne pastirje, ker zvedili bi, da sta si narodna dogmatika in pa cirkvena po gostem navskriž?

Sonet.

(Zložil Gr. Krek.)

Skakljaj po vertu dete sem veselo
In tergal v venec razne sem cvetice,
Smejalo radosti se mi je lice,
Vsaj več takrat serce še ni želelo.

Podal sām mami cvetje zažarelo,
Stegnila vele je po njem ročice,
V oči stopile bistre ji solzice,
Obličje bolno spet je oživilo.

Otročje leta v večnost so vtonile,
Popustil sem življenje kratkočasno,
Od matrne sem ločil se gomile;

V spominu vendar mi je zgodba jasno,
Zato si v venec spletam rože mile,
Ko spomlad podari nam cvetje krasno.

Jožef Šubic.

(Životopisna čertica; priobčil J. Borovski.)

Ni ravno mnogo zanimivega povedati o Šubicovem življenju. Ni slave iskal po kervavih vojskah, ni potoval po morju, ni obhodil polovice sveta, mogočniki zemlje ga niso počastili s svetinjami ali zvezdami, učene akademije sprejele ga niso v svoje društvo: živel je mirno in tiho v zavetju prijaznega mesta celjskega, pozneje marburškega, kot zdravnik in slovenski pisatelj.

Rodil se je v spodnjem Mokronogu 20. grudnia 1802. Roditelji njegovi so bili kmečkega stanu, ne bogati, pa pošteni. Odmerli so pa sinčku, ko je bil komaj 6 let star. Po njih smerti je prišel fantič med zlahtnike najpred v mesto Kranj, potem leta 1811 v

*) O gori kot symbolu oblaka in neba bom govoril v posebnem članku.

**) Prav radi!

Ljubljano. Sorodniki niso ravno skerbili veliko zanj; dali so ga v šole hoditi, kamor je hotel in kakor je hotel, da so se ga znebovali od doma. Tako je doveršil v Ljubljani nemške normalne, latinske in modroslavne šole, v Beču lekarstvo, pozneje pa v Padovi poslednje leto zdravniško učenje.

Poslavljen za dohtarja zdravništva je bil mesca svečana 1834.

Podal se je bil na Štirsko, kjer je že prej našel dobrih ljudi in podpore. Vselil se je v Celju. Tu je bival kot zdravnik od leta 1860, potem zapustivši celjsko mesto, se je podal na Goričko (Windischbühel).

Ko se je bil leta 1843 slovenski duh zdramil iz tisučletnega spanja, ter so v Ljubljani izhajati jele „Novice“ se je tudi Šubic poprijel slovenščine, stopil je bil v kolo za materinščino vnetih mož. Bukve in novine slovenske bile so mu pri roci vsaki čas, ktere ga mu je dopuščal poklic njegov; bral in pisaril je od te dobe nevtudoma.

Od leta 1846 so izhajali sestavki njegovi v „Novicah“, pa tudi po drugih časopisih.

Da bi pa slovenskemu slovstvu kaj boljšega zapustil od posamnih sestavkov, lotil se je leta 1850 važnejega dela. Začel je namreč poslovenovati rimskega pesnika Virgilija neumerjoči pesmotvor „Georgikon“. Trudil s tem prevodom se je 10 let, ter ga srečno dokončal. Po tem prevodu je imé Šubicovo neločljivo združeno s Virgilijevim imenom. *)

Bil je Šubic srednje velikosti, okroglega obličja, prijaznega ohnašanja. Ni ljubil hrupečih veselice; najraje je bil doma med svojimi bukvami, katerih se je nabralo sčasom precej številna knjižnica. Na večer pa se je rad podajal med kako izbrano družico enakomislečih znancov in prijatlov, ter je bil včasih prav dobre volje pri kozarcu dobrega ola.

Leta 1839 se je bil oženil ter je živel 20 let v zakonu, toda ne ravno srečen. Otrok je imel šestero.

To je rajnkega, od besede do besede, lastna roka, ki mi je po prijaznosti gosp. prof. Hribarja do rok prišla. Temu naj le pridenem, kar mi je o njem še znanega. Preselil v Maribor se je bil 18. sušca letošnjega leta od sv. Trojice v slovenskih gorah, kjer je od nekaj časa sem živel. Prišel je že bolehen in o prihodu je djal svojemu prijatelju Hribarju: „Rojak, prišel sem v Maribor mret.“ In ta njegov predčutek se je tudi vresničil. Le en samkrat je še zapustil sobico, potem se vlegel in po noči od 21. do 22. malega travna 1861 za jetiko umrl.

Na Jurjevo smo ga pokopali. Nesli so ga gimnazijalci viših razredov, ostala gimnazijska mladež se je pa prostovoljno skoro vsa pogreba vdeleževala. Sprevedli smo rajnkega brez tromb in piščalk, toda spodobno, na zadnje počivališče. Lahka bodi mu zemljica!

Večerne misli.

(Spisal A. K. Cestnikov.)

V.

„Zidate grad na razvalini in brez temelja, kateri se vam sproti ruši.“ Tako mi je povedal pred dvema

letoma nek gospod, ko je zvedil, da se rad pečam s slovenščino. Oči sem pobesil in molčal, ker nisem smel zagniti besede. Omenjeni gospod je pred desetimi leti tudi pomagal zidati naš grad, potem pa, ko je vidil, da gradba ne gre spešno od rok, je spet umolknil. Ko pa 20. oktobra lanskega leta glas nove slobode zahrumi, se zbudi in zopet donša gradivo za narodno poslopje. Kako se pa začudi, ko vidi, da je grad malo da ne že gotov, le stanovavcov še nima, ampak stoji samotni in zapuščen, kakor da bi mu bili prebivavci pomerli.

Zalibog! gospodarila je res smert nemilo po gradu, vsakega je poderla, ki se je derznil prekoračiti prag, in zato je vse tako prazno in pusto po njem, ker je malokdo tako hraber, ki bi se upal v bran postaviti gerdim pošastim, ki ga obdajajo.

Prišli so časi, v katerih se moremo nadati, da bo grad kmalo obljuden in da bo novo življenje pregnalo mertvaško tihoto, berž ko se bo naš jezik vpeljal v uradnije in v šole. Tisti gospod je sam spoznal krivo mnenje, ker se je zopet vdružil med verne sine domačije naše; prepričal se je, da smo Slovenci železne volje in da ne obupamo, če pihne tudi nasprotna sapa in nam podira burja strehe naše. Bril je hud krivec po naših pokrajinah, majal je krotko lipo, pa je ni mogel podreti; odpihal je suho listje, le kar je bilo zelenega, se je ubranilo njegovi moči. Bili smo v dobri šoli, kjer smo se učili spoznavati in ločiti plevel od čistega žita: malo sicer nam je ostalo zernja, našli smo preveč, stokrat preveč smeti. Bilo nam je pri sercu, kakor kmetiču, ki je zmlatil pšenico, od erje posmojeno.

Še imamo med nami taci, ki še niso spoznali, da je boljše na domačem, čeravno malem in neplodnem ralu plužiti, kakor na ptujem za dobro plačo služiti; vendar gine broj naših odpadnikov od dne do dne, čim bolj spoznava naš rod krasno idejo narodnosti.

Imamo tudi taci, ki so sicer iskreni domoljubi, ki se trudijo in delajo nevtrudljivo za blagor domovine, dokler jim nihče ničesar ne reče; ko pa se jih kdo dotakne, zavrešijo, potle pa kar omolknejo in na tihem strele kujejo. Enacih primerov smo doživeli že večkrat, posebno kedar se kdo s kritiko vzdigne proti komu. Tolažimo se, da zguba ni velika, če kdo odpade zavoljo kake resnične žale besede ali dveh. Pesnik poje takole:

„Kert je, naravnost povem, ki s kritiko rije po slovstvu.“

„Črve preganja tedaj, slovstveni travnik gnoji.“

To je vse res; ali pri nas je zguba velika, če eden odpade, ker nas ni veliko. Moramo torej eden z drugim potepenje imeti, eden drugega moramo podpirati ter si vzajemno podati rok, da bomo krepkeje odbijali pušice, ktere sipljejo naši sovražniki tako serdito na nas. Zapomni si pa tudi moramo, da le oni je pravi domorodec, ki s sercom, terdno voljo, novci, in trudom kervavim hiti rodu v pomoč, pa ne oni, ki le pije in vpije za domovino, dela pa nič.

Repate zvezde.

(Spisal A. Müllner.)

(Dalje.)

Lubienicki pripoveduje od repate zvezde, ki se je bila leta 1665 prikazala, tole: „Slišali smo iz Špankega, da so v kastiljanskih hribih zverino 30 sež-

*) Rokopise je ranjki ukazal izročiti gosp. Drobničnu.

njev dolgo in 4 sežnjev visoko zasledili, podobno pol človeku pol krokodilu, in da se je ob tisti uri na Avstrijskem o belem dnevu goreča sablja prikazala in glas „gorje“ se slišal. Zapopadljivo je tedaj vsakemu, zakaj se toliko nesreč godi po naših krajih in tudi poljske zadeve se zmiraj bolj zahomotavajo.“

Ko se l. 1454 za noben hud nasledek repate zvezde ni zvedilo, so jej pripisovali celó pretep čevljarskega društva v neki Lüneburški kerčmi. Skor neverjetno, pa res! Spet drugi zvezdi so pripisovali neko povodenj ob Visli, tretji neko bolezen vseh maček na Tirolskem, četrti bolezen vseh kokoši na Westfal-skem.

Zvezdi 1658 so pripisovali 30letno vojsko, rekoč, da se je le za nekoliko let zamudila.

Zvezdo leta 1532 takole popisuje Lubienicki: Imela je prešičji rivec, rudeče kremplje in krono na glavi! — Leta 1618 je imela podobo zmaja, kervavorudeč rep, goreče peruti in višnjele noge in kače okoli glave.

Stara je navada kihajočim „Bog pomagaj“ rekati; tudi tega sicer lepega vošila je nek repata zvezda vzrok. Huda kuga se je namreč razširila po svetu leta 590 po Kristusu in pripisovali so jo po navadi repati zvezdi tistega leta. Ko je človek zbolel, je kihati jel in kmalo umrl. Reklo se je, tedaj vsakemu, ki je kihnil: „Bog pomagaj!“ Car Karol V., naj mogočnisi knez svojega veka, si je domišljeval, da je bila repata zvezda 1556 zato poslana, da bi ga smerti opomnila. Ugledavši jo, je zavpil: „His ergo indicis me mea fata vocant!“ (Po tih znamenjih me tedaj moja osoda kliče!) Zapustil je cesarstvo, v katerem sonce nikdar ni zahajalo, in podal se je v samostan na pokoro. Tudi Napoleonu je zvezda, ki se je pomladi leta 1820 prikazala, bila prerok smerti po mislih njegovih.

Leta 1456, ko se je lepa in silno velika repata zvezda prikazala, je zapovedal papež Kalikst, naj vsaki kristjan opoldan moli, da Bog odverne Turka, ktere-ga je repata zvezda naznanjevala.

Učeni Nemec Ruppel pripoveduje, da so pripisovali Egipčani zvezdi 1525 potrese tistega leta in terdijo, da ona vse osle in konje mori; v resnici je pa ubogo živinčce le lakote pomiralo, ker poprejšnje leto reka Nil ni do dobrega zemlje pomočila, je tedaj piče manjkalo.

Dolgo, dolgo sem častite bravece nadlegoval s čudnimi prilikami zmot človeškega uma, kedar se mu je kaj novega in neznanega prikazalo; hočem tedaj zdaj nekoliko od prave nature repatih zvezd povedati in tudi tukaj z mislimi naj starejih zvezdogledov in modrijanov vseh narodov začeti, ter nazadnje sedANJI stan učenosti v ti reči omeniti.

Aristotel terdi, da so repate zvezde le soparji naše zemlje in se zopet zgubljajo, kakor megle.

Pitagorejci so jih planete mislili, in Platonci, da so prikazni v našem zraku, enake vešam.

Plutarh, zgodovinar, clo terdi, da so repate zvezde le odlesk solnčnih žarkov.

Pozneje je učeni Hevelius v Danciku sodil, da so soparji planetov.

Verli Keppler si je mislil, da so pošasti, ki po zgornjem zraku plavajo, se od hudih soparjev živé, sonce tamnijo in zemljo ostrupejo.

Fortunatu Sikulu se je zdelo, da goreči oblak, kateri je Izraelce v puščavi vodil, je bila repata zvezda, katera je do zemlje segala.

Valderama, španski menih v sedemnajstem stoletju, pripoveduje, da hudiči repate zvezde iz peklen-skih globočin v zrak podé, da bi ljudi s koristnim stra-hom navdajale.

Učeni Bodin misli, da so repate zvezde duše mertvih verloumnih in modrih mož, in pravi, da se ni čuditi, ako se ljudem pri prikazni repate zvezde nesreča godi, ker po smerti tacega moža malo vednosti pri drugih ostane!! O prebrisani Bodin! (Konec prihodnjič.)

Besedník.

V Ljubljani. 6. maja 1861. Bl. S. Naš deželni zbor je v kratkem času, ki mu je bil odmerjen, v primeri z dru-zimi veliko važnega in za deželo koristnega storil in s tem pokazal, da je bilo poslancom v resnici mar za blagor do-movine in naroda. Kakor so bili v deželnem zboru vneti domoljubi, tako so tudi volitve državnih poslancov ve-čidel vsem prav po volji. Deželni odbor pa je kakor nalašč, menda bi skoraj ne bil mogel bolje, sestavljen biti. Bog daj srečo domoljubom!

Vse druge pomenke in sklepe deželnega zbora v nemar pustivši, omenim le to, kar utegne lepoznavskemu „Glasniku“ in njegovim bravcom kake vrednosti biti.

Znano je že gotovo sploh po vsi Slovenii, kako navdušljivo in izvrstno je naš verli domljub in pesnik g. dr. Lovre Toman za pravice slovenskega jezika govoril. Od zbornikov in poslušavcov so mu v čast mnogi živio-klici doneli. Govor njegov je gosp. dr. Bleiweis, se ve da, nar boljše podpiral in tudi v djanju enekrati pokazal, kako se lepo govori v sloven-skem jeziku in da se še ostane pravi Avstrijan, če se tudi v kranjskem deželnem zboru kranjski govori. — Od vseh strani so z živio- in slavoklici pozdravljali mile domače glasove.

Akoravno je nekterim bila pravična beseda Toma-nova „verfrüht“ in „unberechtigt“, se je vendar cela Ljubljana nekako boljše oživila in čutiti jela, da je sre-dišče Slovenskega in kaže se nekako bolj narodno gi-banje. Memogredé bi, če bi se ne bal „verfrüht“ biti, opomnil, da se sliši nekaj, da namerja neki premožni ljubljanski kupec v družbi slovensko besedo osnovati. Slava mu!

Viša naša gospôda si slovenske slovnice omišluje in tudi število naročnikov na slovenske časnike se vedno bolj množi. Domači glasovi se ne pogrešajo več kod naše inteligencije, kakor je bilo svoje dni, akoravno se še sedaj ne manjka enacih tistemu „gebildet Nichtordinär“ spod Hudega hriba, ki je ongavil, da erži ne razloči od pšenice in ne ovsu od ječmena, češ, da ne bodo mar mislili, da sem kmečke matere in neumnega „paura“ sin.

Se ve da bi bilo še boljše, ko bi se bili nekteri gospodje v deželnem zboru, ko je bilo o narodnem jeziku govorjenje, raje brez ugovora neogibljiivi osodi udali, ka-kor pa nevoljo in sitnost si nakopavali.

Kar je konec našega deželnega zbora, se vse naše upanje obrača na Dunaj v državni zbor, ker sme se reči, da še Dunaj nikoli ni bil za Slavjane tako važen, kakor ravno sedaj. Že se v državnem zboru različni elementi

nekako spogledujejo; toda ni drugače, zadeve so dozorele, boja se ne moremo ogniti, ker brez boja ni zmage.

H koncu še nekaj veselega za pevce. Posebni značaj Slovincov, da radi pojo in si s petjem kratek čas delajo, se spričuje tudi s tem, da nam ne manjka ne lepih slovenskih pesmi, ne pripravnih napevov. In sopet je prišlo v Ljubljani na svetlo 8 lepih slov. pesem z imenom: Glasi Gorenski, za petje in glasovir postavil Andrej Vavken, učenik v Cerklah. Med temi pesmami bi se vtegnil „Poziv Gorencom“, „Mlin“ in „Otožnica po ranj. Kam. Mašek“ nar boljše prikupiti. Na prodaj po 50 kr. so po vseh slovenskih mestih. „Učiteljski tovarš“ pravi o teh pesmah: „Vsaki napev je postavljen za petje in glasovir s primerno igro spred in na koncu. Reči moramo, da v teh glasih veje nekak posebni dub, ki prečudno sega iz srca v srce.“ Naj bi se kmalo vdomačile po vseh slovenskih krajih!

Iz Celovca. Serčno veselje sprehaja vsako domoljubno srce, da se naša mladina bolj in bolj zaveda svoje slovenske narodnosti. Po vseh slovenskih gimnazijah veje nov preroben duh, ki je nam gotov porok veselje in srečnije prihodnosti: na mladini svet stoji. Veselo je gledati, kako rada prebira slovenske časnike (samo „Glasnik“ ima na mariburški gimnaziji 50, na celovski 21, na teržaški 16, na novomeški 10, na ljubljanski, celjski in varaždinski gimnaziji po 4—5 naročnikov), kako se vadi v slovenski pisavi in sploh trudi za pospeševanje domačega napredka. V duhu slovanske literarne vzajemnosti se soznanja tudi z drugimi slovanskimi narečji, posebno s staroslovenščino in pa horvaščino, katerih prva naj bo podlaga vsemu slovanskemu jezikoslovju! Pridneje zajemajmo iz ljudskega govora in likajmo svoje narečja z ozirom na staroslovenščino, in svesti si moremo biti najzlahtnišega sadu. — Darovi za vtemeljitev jugoslovanske akademije se vedno množijo: Mil. g. kardinal Haulik je daroval 10000 gld., prevz. bar. M. Ožegović 5000 gld., prevz. g. ban Šokčević 1000; verh tega dohajajo vedno manjši darovi. — V 9. zborni sednici je bila beseda o jugoslovanski akademiji in o jugoslovenskem vseučilišču. Iz prekrasnega govora, ki ga je govoril mil. g. J. J. Strossmajer in kateri je bil od vseh pričujočih z navdušenjem sprejet, naj bo nam dovoljeno nekoliko besed zastran vseučilišča posneti; „Z akademijo znanosti se ozko strinja še druga ideja, ideja jugoslovanskega vseučilišča. V akademiji imajo vse človeške znanosti svoje stečiče in pribežališče. Akademija znanosti ima biti umovom, ki se orlu enako na perotah svojega visocega duha nebu pod oblake vzdigujejo, najzlahtniši cilj njih duševnega truda; ona ima biti povračilo in lovorov venec možem, ki so se v tej ali uni znanosti posebno poslavili. To pa more akademija samo tedaj biti, ako se bodo vse znanosti v naši sredi in v narodnem duhu razlagale in podučavale, ako se bode po vseučilišču vrelo odperlo, iz katerega si bo naša plemenita mladina duševno žejo gasiti in se z onim blagom bogatiti mogla, ki človeka lepše kinča in povzdiguje, kakor vse materialno blago te zemlje.... Dajmo našemu narodu priložnost, da se poslavi tudi v izobraženosti... Današnje dni se bojuje bolj z orožjem uma, kakor z orožjem materialnim. Zastonj je nam najplemenitiši položaj, zastonj najplemenitiša naloga, če nam umnih in moralnih sil pomanjkuje, brez katerih nima cene vse blago nebes in zemlje. Atena je bilo malo mesto, stara Gracija po prostoru neznatna državnica, pa vendar se je poslavila po svojih umnih

in moralnih močeh po celem svetu, in njena slava ne bo otemnela, dokler bo pod soncem ljudi, ki duševno blago bolj cenijo, kakor blago materialno, ki je samo po sebi brez vsake vrednosti. Stari Rim je že davno minul, pa slava starega Rima še na minula. Še dan današnji živi v nevmerjočih delih uma in znanosti svojih. Upliv izobraženosti starega Rima na dušni razvitek poznejših časov je čutiti še dandanašnji in bo čutiti do konca sveta. Mala peščica Francozov in Angležev je predobila Peking in premagala narod od več sto milijonov ljudi. Toliko več velja umna sila od materialne. To je ona sila, ki vlada nebu in zemlji, to je ona sila, ki preševa zvezde po nebesu in jim pokazuje stazo... te sile potrebujemo čez ves druge, da rešimo svojo nalogo na korist in slavo naroda našega.

Da si teh sil priskerbimo, je nam neobhodna potreba, da v naši sredi in v narodnem duhu vstanovimo vseučilišče.

Mladina naša je krasna, pobožna in poslušna, rada se posvečuje naukom, bogato je obdarovana. Mladež naša je taka, da jo moremo po vsi pravici imenovati cvet sedanjosti in nado boljše prihodnosti. Mladež naša ima biti dednica naših želja in duševnih prizadev. Da se ne mi, ne mila naša domovina ne goljufa v svoji nadi, je nam dolžnost mladini priliko podati, da se izobrazí in da postane plemenita dednica domorodne ljubezni, domorodnih želj in prizadev, slave in dike svojih sprednikov. Naša mladež je bistroumna, pa večidel siromašna, ter jej pogosto zavoljo velicnih stroškov ni mogoče se podati na kako vseučilišče, kjer si že v zgodnji dobi lahko pokvari svojo dušo in se za vselej svojemu narodu izneveri. „I na Balkanu več počima — tako sklepa svitli govornik — „zora bolje budućnosti lice svoje pomaljšati. Is onu stranu Save in Une počimajo nuždu osjećati višjega obrazovanja. Počimaju i u tih stranah osvjetljenje gojiti, da se treba ponajprije uzdati u se i u vlastite moralne sile svoje, da se od strašnog sužanstva oslobode. Kršćanstvo preko Save i Une, krv je od krvi naše, udo je od tiela našega. Njегда i oni bijahu dio cjeloviti državnog posjeda našega. Neima prieko znamenitijega mjesta, gdje nebi hrpe kostih naših slavni pradedovah pokopane ležale, neima grada tamo znamenitijeg, oko kog nebi zemlja riekom krvi hrvatske opojena bila. Jaram, pod kojim vjekove već stenju, i nas jednokrvnu i jednoplemenu braću težko tišti. Onostrana braća u nas oči svoje obraćaju, u nas se uzdaju, k nam ruke svoje dižu. Mi doslje malo ili ništa im učinit nemogismo. Scienim, da ćemo im ponješto u pomoć priteći, ako ovdje u Zagrebu, a to jest upravo pred vrati njihovimi, sveučilište podignemo, obilno vrelo ono, iz koga će i njihovi sinovi crpiti moći ono blago duševno, koje, dočim um prosvjetljuje i srce oplemenjuje, ujedno najsigurnije jamstvo pruža one slobode, za kojom svako plemenito srce toli čezne“.

* Pod naslovom „Die Idee der Gleichberechtigung“ je prišla v Zagrebu prav zanimiva knjiga političnega obsega na svitlo, ki jo je spisal nekdanji vrednik nemških jugosl. novin g. J. Praus. Po vsej pravici zaslučuje, da bi se razširila po vseh slovanskih deželah.

Listnica. G. V. L. na V. Listi se redno odpravljajo; prosimo, poprašajte po njih še na pošti; g. M. W. na B. Cena še ni določena; g. M. V. in J. G. v H. Mislimo, da bo bolje z drugo polovico t. j. 1. julja začeti, da bodo novi naročniki celo delo v roke dobili; g. J. S. in drugim: s vsimi listi Glasnikovimi Vam ne moremo več postreči; g. J. L. Prepozno.